

- 1767 $\frac{4}{6}$ begr. Sr Jacob Hansteens ældste D. Christine Cathrine i 3die Aar.
 1768 $\frac{1}{9}$ døde Mdm Kirstine Kinch, afg. Kjøbmand Sr Johan Hansteens Enke, 64 Aar gl.
 1768 $\frac{19}{10}$ døde Kjøbmand Jacob Hansteen, 46 Aar gl., begr. $\frac{19}{10}$.
 1773 $\frac{1}{10}$ jordet Jfr. Ingeborg Folsach, 76 Aar gl.

Hermed forsvinde denne Families Navne af Kirkebogen. 1757 var Johan Hansteen Consumptionsforpagter og Cautionist for sin Søn, Jacob H., som var Toldforpagter. Ved den store Ildebrand, som opstod Natten mellem d. 21. og 22. Maj d. A. og fortærede en stor Del af Byen, mistede begge Hus og Indbo, og for Jacob H. brændte baade Toldbøgerne og Kassen.

**Personalhistoriske Uddrag af M. R. Meldals
 „Krønike for Lysabbel Sogn“.**

Ved H. F. Rørdam.

Præsten Martin Reenberg Meldal, der døde den 18de November 1833, kun 37 Aar gammel, som Sognepræst i Lysabbel paa Als, mindes endnu med Højagtelse af Menigheden og betegnes som en fortrinlig Embedsmand, flittig og nojagtig i høj Grad. Aaret for sin Død tog han sig for at forfatte en historisk-topografisk Beskrivelse af det Sogn, hvortil han saa noje var knyttet. Skriftet blev ikke trykt og var vel heller ikke bestemt dertil, men bevares i Forfatterens nitide Haandskrift. Ved et Tilfælde kom dette mig for Øje, og skjønt jeg ikke er af den Mening, at det hele bør trykkes, mener jeg dog, at et Uddrag af det personalhistoriske Indhold, vedrørende Sognepræsterne og Degnene i Lysabbel, nok kan egne sig dertil, da det aabenbart er udarbejdet med Omhu og Nøjagtighed. En lille Prøve deraf er alt tidligere meddelt i dette Tidsskrift som Tillæg til Præsten Augustinus Meldals Selvbiografi. Jeg har ikke anset det for min Opgave at supplere Forfatterens Arbejde. Kun enkelte Bemærkninger, der lejlighedsvis tilbød sig, ere vedføjede som Noter under Texten; forøvrigt henvises til Wi-berg, Alm. dansk Præstehistorie, hvor der efter et Manuskript af Pastor Chr. Knudsen (paa Avernakø) er meddelt adskillige Efter-

retninger om Præsterne i Lysabbel, der mangle i Meldals Krønike. Lengnick synes at have benyttet det her foreliggende Haandskrift ved Udgivelsen af sin Stamtavle over Augustinus Meldals Efterkommere.

Hvad angaar Diakonerne eller de residerende Kapellaner, som indtil 1681 fandtes i Lysabbel, har Meldal kun følgende Navnerække: 1. Georgius Johannis. 2. Petrus Arvidius. 3. Johannes Petri¹⁾. 4. Georgius Georgii. 5. Erasmus Erasmi. 6. Hans Madsen. 7. Jens Petersen Roeskilde. Kun om den sidste, der senere blev Sognepræst, indeholder Haandskriftet nærmere Efterretninger. Over personelle Kapellaner i Lysabbel har Meldal følgende Liste: 1. Gothard Terkildsen. 2. Johan Norman. 3. Hans Skytte. 4. Morten Eegberg. Men kun om den sidste, der siden blev Sognepræst, findes der personalhistoriske Efterretninger. — Ved kgl. Reskript af 24. Marts 1683 tillodes det at afskaffe de residerende Kapellaner paa Als ved forefaldende Embedsledighed og at anvende Boligerne med tilhørende Jorder til Enkesæder for Præsternes Enker. Naar der ingen Enke fandtes paa Kaldet, nød Præsten Diakonats Indtægter²⁾. — Ved Udgivelsen af det foreliggende Haandskrift er Forfatterens Retskrivning fulgt.

Sognepræster i Lysabbel efter Reformationen.

Om Præsterne fra Katolicismens Tid haves ingen Efterretninger, undtagen det Sagn, at den sidste katholske Præst i Lysabbel, da han kom tilbage fra en Spadseretour til Tanslet, udenfor sin Port skal være bleven dræbt af et Vildsvin, hvoraf der fandtes mange i den Skov, med hvilken Tanslet Hede dengang var begroet.

Om den første evangeliske Præst, *Georgius Petri*, vides Intet.

Den 2den, *Daniel Georgii*, fik ved Overenskomst med Bønderne de Ægter, hvilke disse fra Arilds Tid havde været Præsten skyldige, saaledes regulerede, at Nogle skulde pløie, Andre kiøre Giødske, Andre hiemkiøre Brændsel, og atter Andre istedetfor deres Kiørsler græsse Kvæg for Præsten³⁾.

¹⁾ I Pastor C. Knudsens Mnskr. (Wiberg II, 253) er Navnet vistnok rigtigere angivet som: Find Pedersen.

²⁾ C. P. Rothe, Udtog og Samling af hidtil utrykte kgl. Reskripter. II, 261.

³⁾ Om hans sørgelige Endeligt (1582), da han i Vildelse tilføjede sig saadanne Saar, at han senere døde deraf, se Saml. til Fyns Hist. og Topografi VII, 266—7 og VIII, 286—7.

Den 3die, *Petrus Conradi I*, succederedes af sin Søn:

Petrus Conradi II, som 1620 af Menigheden udvalgetes til Sognepræst. Hans Vokation, som endnu findes i Pastoratets Arkiv, lyder som følger: »Vi efterskrevne Laues Hanson, Foged paa Kekenisgaard; Thomas Smit i Mommark, Christen Kraag i Sarup, Hans Jørgenson i Liusappel, Capittels-Foged, Hans Jørgenson i Robsballig, Nis Smit i Skovby, Jørgen Hanson i Fielbo gjøre vitterligt, at Anno 1620 den anden Søndag efter Trinitatis vare vi forsamlede i Liusappell Kirke med hæderlige og vellærde Mand Her Johanne Monrado, Sognepræst til Ketting og Provst paa Alsø, at udvælge og kalde en gudfrygtig og lærd Mand til vor Sognepræst. Da have vi efter en almindelig Bøn til Gud, og af menige Sognemænds her sammesteds Fuldmagt derpaa givet, velberaad og med fri Villie udi den hellige Trefoldigheds Navn, paa vore egne og menige Sognemænds Vegne udi Liusappel Sogn, udvalgt og kaldet og nu med dette vort aabne Brev, efter Kongl. Majestæts vor allernaadigste Herres Ordinants, udvælger og kalder denne Brevforeviser Petrum Conradi til vores Sognepræst at være til Liusappell Sogn og Kirke. Dog med saadan Vilkaar, at hæderlig og høilærd Mand, Doctor Johannes Michaëlius, Superintendent over Fyns Stift, kiender hannem udi Lærdom og Prædikekald duelig og bekvem at være, saa dette monne skee Gud til Ære og os alle til Saligheds Opbyggelse og Forfremmelse. Og han ydermere af Kongl. Majestæts Lensmand, ærlig og velbyrdig Jacob Ulfelt til Urup, Danmarks Riges Raad og Kantsler, bliver hertil samtykt og stadfæstet. Thi love vi, os alle en og hver forn. Liusappell Sognemænd at ville holde og kiende samme Petrum Conradi derefter for vor rette Sognepræst, og bevise hannem udi sit Præste-Embede al tilbørlig Ære og Lydighed, som vi hannem pligtige ere, og lade hannem faae og nyde til sin Underholdning den sædvanlige Rente udi Tiende, Offer og al anden Rettighed, som vore andre forrige Sognepræster for hannem fra Arilds Tid have havt og nu efter Kongl. Majestæts Ordinants bør at have, med Bygning paa Præstegaarden at holde vedlige, saameget som os vedkommer, ubehindret og til gode udi alle Maader, al den Stund og saalænge han igien skikker sig imod os i Lærdom og Levnet, som en kristelig og gudfrygtig Præstemand bør at gjøre, som han for sin Gud og sin Øvrighed bekjende vil. Til ydermere Vidnesbyrd trykke vi fornævnte Mænd vore Signeter med fornævnte Her Johannes Monradi

Signet paa dette vort aabne og fri Kaldsbrev, som er samtykt og givet paa vor almindelige Sognestevne, Aar og Dag ut supra.

Dette Kaldsbrev, som blot i Ortografien afviger fra Originalen, og under hvilket findes 8 Signeter aftrykte i Vox, viser, at Lysabbel Menighed dengang havde jus vocandi ifølge det 1542 i Ribe holdte Nationalkonciliums Artikel 1. — Petr. Conradi II førte et Slags Ministerialbog, en saakaldet designatio memorabilium eller rerum diligens designatio, skreven paa Tydsk, af hvilken endnu et Brudstykke, indbefattende Aarene 1625—43, er i Behold. I denne findes blandt hinanden Desponsati, Copulati, Baptizati, Introductæ og Mortui, med tilføiet Efterretning om, hvormeget Præsten fik for enhver Forretning, samt om Høitidsoffere, ligesom her og findes for Aarene 1628—35 et Tienderegister. Han byggede Præstegaarden 1627; idetmindste findes i Loen over Indgangen til Kostalden et Stykke Egetømmer, som er en Levning af det gamle Tærskhus, hvorpaa er udskaaret: Petrus Conr. Anna Mari sibi et suis hæredib. Anno 27. Da det ikke vel lader sig antage, at hans Søn, som 1661 succederede ham, har haft Expektance paa Kaldet, idetmindste ikke 1627, saa synes hin Inskription at vidne om, at Præstegaarden dengang betaltes Formanden eller hans Arvinger efter dens fulde Værdi. Af et i Lysabbel Kirke værende Maleri sees, at han har havt 4 Døttre og 2 Sønner. Ifølge Sagnet skal han foruden disse have havt en Søn, som var mindre elsket af Forældrene, og som, af Fortrydelse over, at hans Portræt — hvilket ved Maleriets Forflyttelse til det Sted, hvor det nu findes, gik tabt — var anbragt nedenunder Forældrenes, reiste bort, uden nogensinde mere at lade noget høre fra sig. Petr. Conradi var tillige Provst over Als og var som saadan tilligemed 2 andre Præster, Andreas Beyerholm og Steen Pauli Rhode, tilstæde i Kiøbenhavn d. 14 November 1660, for i de alsiske Præsters Navn at hylde Frederik 3 som Arvekonge. En i denne Anledning af samtlige øvrige Præster udstædt Fuldmagt, d. d. Kettinge Kirke d: 4 Novbr. 1660, findes i Pastoratets Arkiv.

Om de to følgende Præster, *Petrus Conradi III* (1661—77), Søn af Provsten, og *Diderik Kristian Rīsbrich* (1677—81) har jeg Intet kunnet erfare uden anførte Embedstid.

Den 7de, *Jens Petersen Roeskilde*, en Snedkers Søn fra Roeskilde, var først Skibspræst, derpaa residerende Kapellan — den sidste — i Lysappel i 5 Aar og tilsidst Sognepræst. Med sin Degn Andreas Knudsen Conradi, havde han en Trætte, som for

dem begge fik et sørgeligt Udfald. Præsten havde befalet sin Karl at topstive nogle Degnen tilhørende Træer, og da denne i sin billige Harme herover lod Ukvemsord falde, dømtes han af Provsterretten til at gienkalde disse og at bede sin Modpart om Forladelse. Dertil vilde Conradi ikke bekvemme sig, hvorudover han mistede sit Embede og henvistes til et lille Kald i Nørreherred. Da han saaledes nødtes til at forlade Degnegaarden og ved at vandre forbi Præstegaardens Æblehave blev Præsten vaer i Hesselgangen, istemte han den Psalme: »O Herre! frels mig, døm min Sag! Denne Psalme i Forening med Degnens Taarer vækkede Jens Roeskildes Samvittighed, strax følte han sig syg, gik ind i sit Hus, lagde sig til Sengs og døde tredie Dagen efter (1688).

Hans Kone, Clara Elisabeth Skyt, var først gift med en engelsk Kjøbmand, Edvard Schulz i Viborg, efter hvis Død hun drog til Kiøbenhavn, hvor hendes Fader havde været kongelig Livlæge, og ernærede sig med at destillere Likører, indtil hun ægtede Jens Roeskilde, hvem hun her havde lært at kiende. Samme Dag som han døde, forlod hun Lysabbel, overladende sin Mands Begravelse til Andre, og ilede til Khvn, for ved Hielp af hendes Faders meget formaaende Venner om muligt at udvirke, at hun maatte beholde Kaldet.

Her gjorde hun strax Bekiendtskab med Candid. theol. *Lauritz Krag*, Søn af Præsten Joh. Krag i Hørup, som ved at ægte hende blev den 8de Præst i Lysabbel. Han døde efter 12 Aars Forløb 1700, og Clara Elisabeth Skyt, som nu, tredie Gang Enke, ingen flere Forsøg gjorde paa at skaffe sig en geistlig Frier, begav sig til Rolighed i Diakonattet, hvor hun fordem i fem Aar havde boet med sin anden Mand, og som ved Resolution af 24 Marts 1683 var blevet forvandlet [til] Bolig for Præsteenker ved Kaldet. Hun boede her som Enke i 16 Aar og blev begravet d. 6 Oktober 1716 i en Alder af 76 Aar. Med Degnen Niels Henriksen gjorde Lauritz Krag et Mageskifte, hvorved Præstegaardens Have forøgedes med det Stykke Land, som ligger mellem Tornehækken og Gaden.

Den 9de Præst i Lysabbel, *Nikolai Lorenzen*, var den første, som førte en ordentlig Ministerialbog, der i enhver Henseende udmærker sig ved Nøiagtighed. Han byggede Enkesædet 1718. Forresten har jeg om ham Intet kunnet erfare, uden dette, at han ifølge Degnen Edvard Schulz den Ældres Dagbog d. 25 Marts 1718 paa vår Fruedag »giorde en Erindring til Folket om den for-

bandede Letfærdighed og Franzoser, som Nogle af Menigheden havde, ved Navn Christen Nielsens Datter af Lysabbel osv.« Sagnet fortæller, at han ikke havde mindste Sands for Landvæsenet, og at han aldrig lærte sine Tjenestepiger og sine Køer at kiende. Han døde 1729 og begravedes d. 23 Marts, 57¹/₂ Aar gammel. Hans Eftermand giver ham i Ministerialbogen det Vidnesbyrd, at han var en trofast Sielehyrde for Menigheden i 29¹/₂ Aar. Hans Enke Anna Marie Lorenzen født Paulsen, som faa Aar efter Mandens Død fristede den haarde Skiebne, d. 3 Novbr. 1731 paa engang at miste i Smaakopperne tvende voxne Børn, Hans Lorenzen, theologisk Student, og Anna Marie Lorenzen, døde 1741 og blev begravet d. 23 Janv. i en Alder af 55 Aar. Foruden de 2 nysnævnte Børn havde Lorenzen en Søn, der døde som Herredsfoged i Leck. Om hans Borneflok har været større, er mig ubekjendt.

Den 10de Præst *Westi Eegberg*¹⁾ havde faaet sit Navn efter Landsbyen Eegberg i Siælland, hvor hans Fader, Hans Kobberø, var Degn. Som Student var han Huslærer hos en Provst i Wallekilde i Siælland, med hvis Datter Valborg han necessitate coactus blev gift i en Alder af 21 Aar. Kort efter at have naaet den kanoniske Alder blev han residerende Kapellan i Slagelse. Til denne By ankom Frederik 4 engang en Lørdag Aften og besluttede næste Dag her at bivaane Gudstienesten. Sognepræsten, derom underrettet, angrebes af en panisk Skræk, lagde sig syg, og satte saaledes Kapellanen i den Nødvendighed at paatage sig hans partes. Denne maatte anvende hele Natten til at udarbejde en Høimesseprædiken, hvilken han holdt til Kongens fulde Tilfredshed. Efter

---

¹⁾ Navnet skrives ellers sædvanlig: *Egeberg*, saaledes bl. a. paa Titelbladet til hans danske Oversættelse fra 1740 af E. Pontoppidans Glaubens Spiegel, i ethvert Tilfælde i den mig foreliggende ny Udgave af dette Skrift fra 1834. I en Efterskrift til denne Oversættelse ytrer Pontoppidan, at han ej selv havde haft Tid til at besørge Oversættelsen, »men velærværdige Hr. Vesti Egeberg, velfortjent Sognepræst til Lysabel Menighed paa Als, ved sin Skrivelse for halvandet Aar siden gav mig tilkjende, hvor gjerne han ønskede at anvende til Guds Ære og Næstens Tjeneste de Timer, som Legems Skrøbelighed ej tillod ham at bruge i hans egentlige Embeds Forretning, spørgende blandt andet mig, som for faa Aar havde været hans Nabo, om jeg vilde recommendere ham et eller andet Skrift af Tydsk paa Dansk at oversætte (ligesom det allerede var sket med et af Dr. Marpergers Skrifter, hvilket ogsaa med det Første kan ventes trykt); se! saa betjente jeg mig af den Lejlighed for at overdrage samme gode Mand det Slags Arbejde, som han selv søgte og derhos meget vel var voksen«.

endt Gudstieneste lod Kongen Eegberg kalde til sig, tilkjendegav ham sit Bifald, og lovede ham det første ledige Præstekald, han søgte. Ifølge dette Løfte søgte og fik han kort efter et godt Kald i Norge, paa samme Tid som en Nordmand kaldtes til Lysabbel; men da denne foretrak sit Fødeland for Als, indgik han med Eegberg et Mageskifte, hvorved den sidste blev Sognepræst for Lysabbel.

I sin lange næsten 50aarige Embedstid var han baade frygtet og elsket af Menigheden. Uagtet han paa sine Børn opoffrede betydelige Summer, efterlod han sig dog en Formue of over 4000r. Langt fra at være gierrig, var han dog en stor Hader af Overdaadighed. Hans Børn og Venner havde ved deres Overtalelser formaaet ham til at bestemme 100r for høitideligen at feire sit Guldbryllup; men ved nøiere Overveielse tog han sit Løfte tilbage, og anvendte den Sum til at skaffe 10 af sine Børnebørn Optagelse som Interessenter i det d. 13 Marts 1775 oprettede Livrenteselskab. End et Bevis paa hans Tarvelighed afgiver følgende Tildragelse: Den unge Præst Brolund paa Kekinis — samme Eegbergs Svigersøn — geraadede i Strid med sin Formand, Pastor emeritus Bøtcher, om et Værelse i Præstegaarden, hvilket denne havde forbeholdt sig til Beboelse. Sagen skulde afgjøres ved en Provsteret, hvis Medlem Eegberg var. Da nu Brolund blandt andet yttrede, at han, hellere end at savne et tæt og varmt Værelse, vilde nøies med en Ret mindre om Middagen, svarede Eegberg fortrydelig: »Jeg gider, sandt for Gud, ikke høre saadan dum Snak; skulde jeg nøies med en Ret mindre til Middag, saa fik jeg de fleste Middage ingen Mad«. Han døde d. 16 Sept. 1778 i en Alder af 81 Aar. Ved at antegne ham blandt de Begravede tilfoier hans Søn dette Ønske: »Gud unde hans Legeme Hvile i Jorden og hans Siel Glæde for Guds Ansigt«. Hans Enke Valborg Eegberg oplevede ikke Naadensaarets Udgang, hun blev begravet d. 1 Septbr. 1779, 79 Aar gammel.

Deres Børn vare følgende:

1. Martin Eegberg, som succederede Faderen.
2. Hans Henrik Eegberg, Portrætmaler, døde som Byskriver i Frederits. Tillige var han Aftægtsbolsmand paa 6 forskellige Bøndergaarde, hvilke han havde kjøbt og atter solgt, efterat have af hver betinget sig en Aftægt¹⁾.

¹⁾ Han var født 1723. Var ikke blot Byskriver i Fredericia, men tillige Raadmand og Hospitalsforstander samt Herredsskriver. Begravet 11 Maj 1784.

3. Westi Eegberg, født 15 Mai 1735, Uhrmager og Bøssemager. Da han d. 26 Julii 1759 ægtede Pigen Maren Kristensen, købte Faderen ham for 400^r et Frikaad¹⁾ i Sarup; men allerede d. 20 Aug. 1766 døde han af en ved Krybskytteri paa draget Forkiolelse. Af hans Døttre leve endnu Valborg Kirstine, gift med Aftægtsbolsmand Pet. Jørgensen i Sarup, og Sara Marie, gift med Aftægtsbolsmand Andr. Petersen i Mummark.
4. Sara Marie Eegberg, som den 27 Mai 1750 ægtede Præsten Brolund paa Kekenis. Ved dette Bryllup fandt tvende komiske Scener Sted. Provst Steenlos i Tanslet forrettede Kopulationen i Lysabbel Præstegaard, og begyndte sin Tale med disse Ord: »Ægteskaber sluttet i Himlen«. Da han, efter at have gientaget disse Ord tregange, forstummede, og En af Bryllupsgjæstere tilhviskede ham: »Tag fat paa Ritualet, Herr Provst!« fulgte han vel dette Raad, men udraabte først: »Æ hær han Fortrid i æ Mornstund«. Denne Fortræd bestod, som man siden erfarede, deri, at der just den Dag i Provstens Hus skulde bages, og at Pigerne allerede havde slaaet Brødene op, førend de huskede paa, at Bagerovnen ikke var bleven varmet. Da Brudgommen om Aftenen vilde gaae til Sengs, savnedes til hans og Alles Forfærdelse Bruden. Hele Huset, Gaarden, Haven giennemsogetes forgieves. Endelig forvandlede Jammeren til lydelig Jubel, da Bruden fandtes — i Brudesengen.
5. Ester Eegberg, ægtede d. 8 Apr. 1755 Synsmand Esben Esben-

---

Gift med Susanne Dorothea Hahnefeldt, født 1725, begr. 23 Decbr. 1785. De havde følgende Børn:

1. Vesti Egeberg, døbt $\frac{28}{11}$ 1758, begr. $\frac{7}{6}$ 1765.
  2. Johan Christoffer Egeberg, døbt $\frac{2}{5}$ 1761, begr. $\frac{12}{10}$ 1765.
  3. Sophia Margrethe Egeberg, døbt $\frac{28}{6}$ 1762. Gift med Auditor Peter Dinesen (vistnok en Son af Møller Johannes Dinesen og døbt $\frac{14}{12}$ 1760 i Fredericia).
  4. Hans Henrik Egeberg, døbt $\frac{1}{3}$ 1764, begr. $\frac{6}{3}$ s. A.
  5. Valborg Egeberg, døbt $\frac{23}{12}$ 1767, begr. $\frac{29}{7}$ 1772.
  6. Valborg Egeberg, døbt $\frac{31}{8}$ 1774. (Efter Michaelis Kirkebog i Fredericia).
- ¹⁾ Et Kaad er et Hus med Jord (se Hagerup, Om det danske Sprog i Angel S. 37—8. Kok, Det danske Folkesprog i Sønderjylland. I, 325). Et Frikaad er et Kaad, frigjort for den ellers sædvanlige derpaa hvilende faste Afgift. Ejeren af et Kaad kaldes Kaadner.

sen paa Tanslet Hede. Af hendes Børn er den ældste Bolsmand; en yngre Søn [døde som Degn i Tanslet]¹⁾.

6. Inger Sofie Eegberg, døbt Tirsdag efter Allehelgensfest 1739, ægtede Accoucheur Petræus, dengang Forpagter paa Gunstrup og Eier af 18000^r. Denne Kapital tabtes efterhaanden dels ved slet Husholning, dels ved Processer, og tilsidst maatte Svigerfaderen købe ham et Præsteindestested i Lysabbel og give ham en Tønde Land af Pastoratgrunden til Leie.

Af disse Sødskende ere N° 3 og 6 fødte i Lysabbel, de øvrige i Wallekilde eller Slagelse.

Martin Eegberg, den 11te Præst i Lysabbel, sædvanligen kaldet Herr Morten, succederede sin Fader, efterat han i 30^{1/2} Aar havde beboet Diakonatot²⁾. Han var et godmodigt Menneske, men manglede ganske Faderens Aand. Saare træffende sagde den yngre Biskop Ramus om ham: »han synger som en Engel, men prædiker som et Faar«. Gamle i Menigheden tale endnu med Henrykkelse om hans skønne Sang. Til sin Hustru havde han udseet en Jomfru Susanna Hahnefeldt af Gravensten paa Ærø, men selv for frygt-som til at tilbyde hende sin Haand, sendte han sin Broder Hans Henrik for at tilkjendegive hende hans Ønske. Denne seer Pigen, finder hende smuk, frier selv til hende og faaer ja. Men for dog ikke ganske at tilsidesætte det ham af Martin Eegberg givne Hverv, stiftede han et Parti mellem denne og sin Kjærestes Søster Frederikke. Taalmodigen fandt Martin Eegberg sig i denne lumpne Behandling og ægtede Frederikke Hahnefeldt 1750, men følte sig ikke lykkelig, da hans Hustroes Forfængelighed og Lyst til at glimre paaforte ham tunge Næringsssorger. Som Sognepræst levede han ikkun 1^{1/2} Aar; han døde d. 14 Apr. 1780 i en Alder af 62 Aar.

Hans Enke fandt ingen Lyst til andengang at beboe Diakonatot og flyttede til Sønderborg, hvor hun døde d. 31 Marts 1784. Degnen Edvard Schulz jun. satte hende i sin Dagbog følgende Gravskrift:

»En Onsdag Morgen Klokken sex
Opsagde hun sin sidste Lex.
Nu er hun al Besværing fri
Med Degnekald og Kaplani.«

¹⁾ De indklamrede Ord ere med en fremmed Haand rettede til: Esben Esbensen bestemte sig til Søefarten, druknede i Cattegat.

²⁾ Nemlig som Faderens Kapellan.

Deres Børn, 8 i Tallet, vare følgende:

1. Westi Eegberg, født og døbt d. 16 Aug. 1770, døde i Christiania 1830 som Grosserer og Ridder af Vasaordenen. Han underholdt i sit Hus 3 af sine Søstre, alle Enker og i trange Kaar, og gjorde overhoved et ædelt Brug af de Rigdomme, han havde erhvervet sig¹⁾.
2. Sofie Margrethe Eegberg, døbt d. 13 Apr. 1751, ægtede d. 9 Febr. 1776 Skipper Erik Iversen i Sønderborg, fra hvem hun dog blev skilt, da han for Tyveri dømtes til Tugthusstraf.
3. Sara Marie Eegberg, døbt d. 19 Sept. 1753, gift med Kontrolør Jakobsen i Tromsø i Finmarken.
4. Ida Amalie Eegberg, døbt d. 11 Junii 1756, gift med Kontrollerer Behmann i Christiania.
5. Frederikke Eegberg, døbt Fest. Mich. 1757, gift med Præsten Koch i Citadellet Frederikshavn.
6. Valborg Kathrine Eegberg, døbt d. 18 Aug. 1761, gift med Skibskapitain Rehder i Kiøbenhavn.
7. Johanne Martine Eegberg, døbt d. 1 Jun. 1764, gift først med Provst Veleius [i Glumsø] i Sielland, derefter med Provst Brundum²⁾ i Marved.
8. Henriette Susanna Eegberg, døbt d. 9 Apr. 1766, gift med Lieutenant Haas i Gientofte.

Den 12te Præst *Janus Georgius With* blev født i Notmark Præstegaard d. 20 Novbr. 1745. Af sin Fader, Præsten Matthias With, sattes han i Odense latinske Skole, hvorfra han dimitteredes til Universitetet. Som Student lod han sig 2 Gange hverve til Rytter. Førstegang løskiøbtes han af sin Fader; andengang, da denne havde besluttet ganske at slaae Haanden af ham, skaffede en ædel Skipper i Notmarkskov ham Friheden og bragte ham i sin Rytteruniform — den eneste Klædning han eiede — hjem til sine Forældre. Efter i nogle Aar at have været Kapellan pro persona hos sin Farbroder, Provst Martin Reenberg With i Kettinge, blev han 1780 kaldet som Sognepræst til Lysabbel. Vel var det ei ganske let for ham, der fordum i saa høi Grad havde debaucheret, stedse at iagttage den for en Præst sømmelige Gravitet, og i sine Venners fortrolige Kreds hyldede han endnu sit Valgsprog: »Jo galere, jo bedre«, ligesom han og, naar han paa sine idelige Reiser

¹⁾ Om nogle af hans Børn findes Efterretninger hos Lange, Norsk Forfatter-Lexicon S. 170, Kiær: N. Læger S. 102, og A. W. Scheel, En Familie Scheel, S. 43.

²⁾ Skrev sig selv Brundum (se Ny kirkehist. Saml. V, 649).

kom over Dyppel Fæрге, pleiede at sige til sin Kudsk: »Nu er jeg ikke Præst længere«; men i sin Omgang med sin Menighed glemte han sig aldrig, og han forstod at indgyde sine Sognebørn tilbørlig Respekt, ikke mindre ved sin Duelighed som Embedsmand, end ved sit bydende Væsen. Selv de, der ellers ikke yndede ham, tilstaae enstemmigen, at han var en særdeles dygtig Prædikant og en udmærket Katechet. Saalænge han ikkun viste sin Myndighed der, hvor hans Embede gav ham Ret til at befale, besad han Menighedens Tillid og Agtelse i høi Grad; men da Herskesyge forledede ham til at overskride Klogskabens Grændser, mødte han næsten overalt Modstand og Ringeagt.

I 13 Aar var han gift med ovennævnte sin Farbroders Datter, Charlotte Sofie Frederikke With, som ved sin Munterhed og Vittighed forjog enhver mørk Sky, der i ensomme Øieblikke omtaa-gede hans Pande. Den 9 Septbr. 1793 mistede han denne — for at bruge hans egne Ord — »ham evig uforglemmelig, evig dyrebare, evig og inderlig elskede« Hustru, og dette Tab fik han aldrig erstattet. Vel ægtede han efter 2 Aars Forlob Præsteenken Mette Stokkemark Schandorf født Wind, men hun harmonerede i ingen Henseende med ham, og dybt krænkede det ham at bemærke, hvorledes hun ved sin Enfoldighed ofte gjorde sig latterlig, endog for Tienestefolkene. Endnu, som forhen, vedblev han jevnlig at besøge sin afdode Hustrøes Grav, som han havde ladet omplante med 4 Lindetræer og omgive med et Gitterværk, og hvorfra han aldrig uden med Taarer vendte tilbage.

I det sidste Leveaar forfaldt han til en Tungsindighed, der stundom grændsede til Fortvivlelse. At Mindet om hans Ungdoms Daarskaber og hans dalende Anseelse i Sognet, maaskee ogsaa hans eneste Datters Forlovelse mod hans Villie, have været medvirkende Aarsager hertil, er ikke usandsynligt; men den nærmeste Anledning var følgende: En af hans Naboer, Kristen Køx, som ofte arbejdede for Præsten, fik for Betaling en Ko græsset paa Pastora-tets¹⁾ Mark. Nu fortæller Præstens Gartner, Peter Knudsen — der ved Hykleri og ved at fortælle Sognets Chronique scandaleuse havde vidst at skaffe sig sin Principals Yndest — at Folk yttrede Mistanke om, at Præsten hos Kristen Køx's Kone gjorde sig betalt, fordi han græssede en Ko for hendes Mand. Denne Fortælling, som formodentlig ikkun var opspunden af Peter Knudsen

¹⁾ D. e. Præstegaardens.

selv, forbittrede With i høieste Grad, og næste Søndag, da han holdt en skarp Prædiken om Bagtaalelse, udtalte han det lidet kristelige Ønske, »at Tungen maatte raadne i Halsen paa hver den, der skiændigen sogte at angribe hans gode Navn og Rygte«. Fra nu af var Livet ham en trykkende Byrde, for hvilken Døden befriede ham d. 27 Marts 1802, i en Alder af 56 Aar.

Skiondt han i 22 Aar havde været Præst i Lysabbel, om hvilket Kald han sagde: »Det er en stor Ko, men den giver kun maadelig Melk«, saa efterlod han sig dog Intet, uden et godt Indbo, en Følge af de mange Reiser, han gjorde, og de idelige Spilleselskaber, der holdtes i hans Hus. Han opførte i sin Have et grundmuret Lysthus, der kostede 80 Ctr, og byggede istedetfor det gamle Kohus, som hvilede paa Kirkegaardsmuren, et smukt og rummeligt Tærskelus, hvortil hans Svigerfader skiænkede ham Egetommer. Fire Uger efter ham, d. 26 April 1802, døde pludselig hans Enke, faa Øieblikke efter at have spist Frokost.

Med sin sidste Hustru havde With ingen Børn, i første Ægteskab avlede han en Datter, Anna Dorothea Sofie With, født d. 5 Septbr. 1782. Hun ægtede d. 4 Septbr. 1802 Doctor medicinæ Peter Lorenzen i Flensborg, som ved Drukkenskab og Liderlighed forødede hendes, efter en afdød Farbroder arvede, betydelige Formue, og ved sin Død efterlod hende med 2 Døtre i maadelige Omstændigheder. Hun lever endnu [1832] med sin yngste Datter, Marie Lorenzen, og besøger stundom sit Fødested, skiondt hun her stedse smerteligen mindes om en Lykke, hvilken hun for evig har tabt.

Den 13de Præst, *Augustinus Meldal* (1802—21, se 1ste Bind af dette Tidsskrift, S. 161—92).

Den 14de Præst er *Martin Reenberg Meldal*. I Atzerballig Præstegaard er jeg født 1794 d. 26 Februar, en Dag, som baade ved det prægtige Christiansborgs Brand, der udbrod faa Timer før min Fødsel, og ved den ulykkelige roeskildske Fred 1658 i Danmarks Aarbøger har erholdt en sørgelig Navnkundighed. I min Barndom, hvis Erindringer ikke gaae længere tilbage end til mit ottende Aar, yttrede jeg megen Lyst og særdeles Anlæg til alskens Haandarbeide, og var stedse en opmærksom Tilskuere hos Snedkere, Murfolk og flere Haandværkere, der arbeidede for min Fader. Snart lærte jeg ogsaa med megen Færdighed at giøre Fuglebure, Kurve og andre Smaating, og sandsynligvis var jeg bleven en dygtig Snedker, dersom ikke min Fader, ved at forflyttes til Lysabbel og strax at komme i Besiddelse af Diakonats Indkomster, havde seet

sig istand til at give mig en videnskabelig Opdragelse. I 2 Aar blev jeg tilligemed mine Sødskende underviist af vor Fætter, Jørgen Meldal, nu Sognepræst til Agger Menighed i Norge, hvorpaa jeg 1805 blev sat i Nyborg latinske Skole. Her var endnu Alt indrettet paa den gamle Fod. Lærerne kaldtes og vare i egentlig Forstand »Hørere«, og Disciplene — »de sorte Dreng« — som forestode Sangen i Kirken og ved Ligbegegnelser, dannedes med langt større Omhyggelighed til Chordreng, end til duelige Videnskabsdyrkere. Vel fik Skolen en forbedret Indretning og tildels nye Lærere; men den daværende Rektor, Dr. Chr. Pet. Thorlacius, hvem en ulykkelig Kiærlighed gjorde til en Drunker, lod Disciplene ganske raade sig selv, og min Fader, som med Grund frygtede for, at jeg under saadanne Omstændigheder hverken vilde profitere in literis eller in moribus, greb begierligen den Anledning, Englændernes Stimandsangreb paa Khavn og den Mine, de gjorde til, ogsaa at giæste Nyborg med et Bombardement, gav ham til, 1807 at kalde mig hjem. 3 Aar tilbragte jeg nu i Huset hos Rektoren ved Realskolen i Sønderborg, Joh. Henr. Pet. Larsen, hos hvem jeg nød Undervisning i Skolen i Skolevidenskaberne og privat i de ældre og nyere Sprog. Denne brave og fortrinlig duelige Lærer behandlede mig i alle Maader som sin Søn, og yttrede den mest levende Glæde over min Fremgang; men da han tilfulde erkjendte, at de faa Timers Undervisning, hans mange Forretninger tillode ham ugentlig at give mig i de lærde Sprog, ikke længere for mig vare tilstrækkelige, tilraadete han min Fader atter at sætte mig i en lærd Skole. For at tilfredsstille min Lyst til Haandarbeide og aabne mig Leilighed til en baade nyttig og behagelig Beskiæftigelse i mine Fritimer, lod min Fader mig under mit Ophold i Sønderborg lære Bogbinderhaandværket og derpaa forsyne med alle til denne Profession fornødne Redskaber.

Mikkelsdag 1810 forlod jeg Sønderborg, og optoges iblandt 3^{die} Klasses Disciple i Odense Kathedralskole, som dengang ved sine udmærkede Lærere — en Rhode, en Mülertz, en Bergenhammer — og ved den gode udvortes Tugt, som haandhævedes af den duelige Rektor, Prof. Ludvig Heiberg, indtog en ærefuld Plads blandt Fædrelandets lærde Skoler. Følende dybt, at jeg i de gamle Sprog stod tilbage for mine Jevnaldrende, søgte jeg med den mest anstrængte Flid at indhente det hidtil Forsømte; og skjøndt jeg ikke er forfængelig nok til at tilegne mig de Lovtaler, som min Rektor i mit Testimonium giver mig, naar han siger: »Per triennium

scholis nostris operam dedit ea quidem cum laude, ut nihil unquam vel commiserit, quod levissimam offensionculam apud nos haberet, vel omiserit, ut et ipse in omnibus et ante omnes proficeret, et condiscipulos ad æmulandam virtutem laudabili exemplo accenderet, saa kan jeg dog med Tilfredshed see tilbage paa Anvendelsen af den Tid, jeg her tilbragte. Men derfor maa jeg høiligen beklage, at jeg ved at nægte mig al Bevægelse og ved idelig at sidde i en bøiet Stilling paadrog mig en voldsom Hoste, som varede over et Aar, og hvilken Lægen, efter mange forgieves anvendte Midler, ansaae for ulægelig.

I Oktober 1813 dimitterede jeg til Universitetet, hvor jeg ved Examen artium erholdt Karakteren: meget god. I det følgende Aar maatte jeg udholde en farlig Betændelse i Lungen, som efter et langt Sygeleie paa Hospitalet lykkelig hævedes. Denne Sygdom blev i Forsynets Haand Middelet til at frelse mig fra Tæring; Hosten forlod mig nu ganske, og mit Bryst forbedredes kiendeligen med hvert Aar. 1814 d. 22 Apr. og 1815 d. 20 Apr. underkastede jeg mig den filologisk-filosofiske Prøve, hvilken jeg bestod med Karakteren *laudabilis et publico encomio ornatus*. Saavel efter eget Valg, som ifølge min Faders Ønske begyndte jeg nu at studere Theologi. Men da jeg paa samme Tid, mere af Lyst end af Nødvendighed — min Fader tilfredsstillede med megen Gavnildhed alle mine virkelige Fornødenheder — modtog den mig tilbudne Post som Lærer i Historie og Geografi ved Efterslægtsselskabets Realskole, saa fordybede jeg mig ganske og med stedse stigende Interesse i de historiske Videnskaber, og behandlede i flere Aar Theologien ikkun som en Bisag. Imidlertid bragte Efterretningen om min Faders tiltagende Øiensvaghed og hans Beslutning, selv at vedblive Bestyrelsen af sit Embede, indtil han i mig kunde faa en Medhjælper, mig til Eftertanke over, hvor utilgivelig jeg handlede ved at forsømme mit Brødstudium. Alt forlængst havde jeg ved at høre C. F. Hornemans kuriøse og stundom lascive, Pet. Er. Müllers grundige, men meget tørre, Jens Mollers overfladiske og Pet. Krog-Meyers høist interessante og instruktive Forelæsninger over Theologiens forskellige Discipliner, lært de theologiske Professorers Meninger tilstrækkelig at kiende, og kunde derfor nu udelukkende anvende min Tid til at lære det hørte og giennemstudere de Kommentarer og Lærebøger, som ansaaes for de bedste. Den 21 Apr. 1819 tog jeg theologisk Embedsexamen med Karakteren *Laudabilis et quidem egregie*, og indtraadte nu strax i det

af Stiftsprovst og Prof. Clausen bestyrede Pastorseminarium, hvilket jeg $\frac{1}{2}$ Aar frekventerede.

De 6 Aar, jeg tilbragte i Kiøbenhavn, fortiene i enhver Henseende at kaldes høist lykkelige. Jeg saae min Flid belønnet langt over min dristigste Forventning; jeg saae mig i Besiddelse af faa men prøvede Omgangsvenners fuldeste Hengivenhed; i flere agtværdige Familiers Kreds fandt jeg jævnlig behagelig Adspredelse, og jeg lærte her den Pige at kiende, hvem Forsynet havde bestemt til at vorde min trofaste Ledsagerinde paa Livets Bane. Intet Under derfor, at den Skiebne, som i Efteraaret 1819 bød mig ud af mit stille Hiem, syntes mig en Cherub, som drev mig ud af mit tabte Paradis. Sidst i October kom jeg til Lysabbel, hvor jeg strax begyndte hver Søndag at præke, samt at øve mig i at katekisere, dels i Kirken, dels ved at undervise Konfirmanderne. 1820 d. 27 Aug. holdt jeg, ifølge indhentet Tilladelse, for Biskop Tetens og Medcensorer min Dimispræken over Luc. 10, 23—38 og min Prøvekatekisation over Lærebogens Kap. 6 Indl. § 3 og A. I § 9, for hvilke tvende Prøver der tilkiendtes mig Karakteren laudabilis.

Jeg var saa heldig at vinde Menighedens Bifald og Kierlighed, og min Fader tog derfor ikke i Betænkning at nedlægge sit Embede, saasart han havde modtaget Serenissimi Løfte om, at jeg skulde vorde hans Eftermand. Da jeg var den første, som Hertug Christian August udnævnte til Præst, og det altsaa nu skulde afgjøres, om han skulde beholde den jus vocandi, som hans Fader havde udøvet, eller om han, lig de øvrige Kirkepatroner, blot skulde have jus proponendi, saa hengik mere end $\frac{1}{2}$ Aar, forend denne Sag bragtes paa det Rene. Min Vokation d. d. 21 Sept. konfirmeredes d. 17 Oktbr. 1821, og Dom. 1. Adv. d. 2 December blev jeg i Lysabbel Kirke af Biskop Tetens ordineret og samme Dag af Provst Burchardi introduceret¹⁾.

Den Velvillie, med hvilken Menigheden modtog mig, og som den lagde for Dagen ved at give mig et Kopoffer²⁾ paa 95 r 32 ß Courent, vises mig, Gud være lovet! efter mere end et Decenniums

¹⁾ Forf. meddeler her en Del af sin Tiltrædelsesprædiken, hvilken vi dog forbigaa.

²⁾ I det slesvigske er det sædvanligt, at en tiltrædende Præst af Menigheden modtager et Offer, nærmest til Bestridelse af Udgifterne ved sin Tiltrædelse af Embedet. Det kaldes ofte Manteloffer.

Forløb, endnu stedse. Aldrig nogensinde har den gode Forstaaelse mellem Menigheden og mig været afbrudt; og medens der af de fleste Præster fores ikke ugrundede Klager over Gudstienestens Forsømmelse og Formindskelse af Høitidsoffrene, saa har jeg i begge de nævnte Henseender Aarsag til den fuldkomneste Tilfredshed med min Menighed, idet jeg næsten hver Søndag præker for fuldt Hus, og uagtet den i min Embedstid indtrufne for Landmanden ugunstige Periode, snarere sporer Tilvæxt end Formindskelse i Høitidsoffrene.

1822, d. 19 Junii ægtede jeg Marie Kathrine Groot, Datter af Kasserer Henrik Jensen Groot og afdøde Hustru Katharine Christine Marie Quillin i Kiøbenhavn, født sammesteds d. 2 Febr. 1798, hvem jeg strax i Begyndelsen af mit akademiske Liv havde lært at kiende, og for hvis Forstand og Hierte jeg havde den mest uindskrænkede Høiagtelse. Ved dette Valg, som Forsynet selv ganske besynderligen begunstigede, blev jeg forenet med en Hustru, der besidder alle de Egenskaber, som udfordres til at skabe sin Ægtefælles huslige Lyksalighed. Vort Ægteskab er blevet velsignet med følgende 4 Born:

1. Henrik Augustinus Albert Meldal, født d. 9 Mai 1823.
2. Oligera Marie Franziska Emilie Meldal, født d. 21 Sept. 1824, død d. 10 Novbr. samme Aar.
3. Georgine Louise Marie Oligera Meldal, født d. 24 Mai 1826.
4. Augusta Emilie Sofie Meldal, født d. 24 Novbr. 1828.

Den Fornøielse, jeg som Student fandt i Adspredelser, tabte sig efterhaanden, da jeg var kommen tilbage i mine Forældres Hus, og er nu aldeles forsvunden. Det koster mig saameget mindre nogen Opoffrelse, at leve overensstemmende med mit Valgsprog: »Bene vixit, qui bene latuit«, da jeg ikke blot har en afgiort Modbydelighed for Kortspil, men endog anseer denne, vel stundom uskyldige, men høist sielden behagelige Tidsfordriv for mindre passende for den, hvis Pligt det er, at advare sin Menighed mod de Misbrug, der saa jevnligens gøres af samme, og jeg, som den, der hverken kan eller vil udfylde en Plads ved et Spillebord, paa mangt et Sted maatte betragtes som en overflødig, for ikke at sige besværlig Person. Skiøndt jeg forresten ingenlunde unddrager mig fra Omgang med Andre, saa er dog min Kierlighed til mit Hiem, som ved den Forbedring, jeg har givet Præstegaarden, er blevet saare hyggeligt, saa stor, at den grændser til Sværmeri; og ved

Siden af min Hustru og i Kredsen af mine Børn finder jeg den fuldkomneste Lykke, som Mennesket han nyde heneden.

Dejnene i Lysabbel efter Reformationen.

1. *Søren Degn* forestod Embedet i 40 Aar.

2. *Paul Eriksen*, som i Mangel af dueligere Subjekter fik Kaldet. Han gjorde sit Embede ingen synderlig Ære, da han besvangrede sin Tjenestepige. For nu at undgaae fortient Afsættelse skal han have aftraadt Kirkegaardens Græs til Præsten, og saaledes forblev Græsset paa Lysabbel Kirkegaard Præstens Eiendom, indtil Westi Eegberg atter overlod Degnen Eftergræsningen. — Hans Embedstid var 38 Aar.

3. *Knud Petersen Conradi*, Søn af Præsten Petrus Conradi I. og Broder til Provst Pet. Conradi, forestod Degneembedet i 42 Aar og fik til Eftermand sin Søn,

4. *Andreas Knudsen Conradi*, som efter 22 Aars Forløb i Anledning den S. 13—14 omtalte Sag med Præsten Jens Roeskilde blev afsat og affunden med Oxbølle Degnekald i Nørreherred. Dette skete 1688.

5. *Niels Henriksen* var Degn i Tanslet, og forflyttedes derfra til Lysabbel i en Alder af 55 Aar. Tanslet Degnekald var nemlig dengang endnu ei kommet i Besiddelse af det øde Bol i Holballe, og var derfor langt mindre indbringende end det herværende. Sagnet fortæller, at han maatte tilkiøbe sig Jens Roeskildes Anbefaling ved at afstaae til Pastoratet største Delen af Degnegaardens Æblehave. Men hvor lidet Sandt der er i dette Sagn, sees baade deraf, at J. Roeskilde døde faa Dage efter Degnen Conradis Afsættelse, og endydermere viser en mellem Niels Henriksen og Præsten Lauritz Krag d. 27 Marts 1691 oprettet Kontrakt, at Degnegaarden for det omtalte Stykke Land fik Skadesløsholdelse paa et andet Sted. Efterat have været Degn i Lysabbel 9 Aar, afstod han Tienesten til sin Eftermand 1697, og levede nu 18 Aar som Emeritus. Han døde d. 12 Marts 1715 i en Alder af 81 Aar 2 Maaned.

6. *Edvard Edwardsen Schultz* den Ældre. Han var en Søn af Edvard Schultz, Kiøbmand i Viborg, og Hustru Clara Elisabeth Skyt, og Stedsøn af Præsterne Jens Roeskilde og Lauritz Krag. Om ham har hans Søn og Eftermand optegnet Følgende: »Han er barnfødt i Viborg i Jylland; hans Fader hedte ogsaa Schultz og havde en Broder, nemlig Christian, hvilke tvende Brødre vare fødte

Englændere, og havde sat sig ned i Hamborg at drive Kiøbmandskab. I samme Tid kom Oprør og Uenighed imellem Magistraten og Borgeriet, hvori min Faders Broder og befandt sig i samme Gienstridighed, og da Borgerne engang vare forsamlede og vare tilsinds at tage Kongen af Danmark til Overherre, sagde han (efter Sagens Forhør) allene de Ord: »Vil vi den Vei, da tør vi ikkun melde os hos den danske Præsident i Pinneberg«, for hvilket han maatte give 10,000^r til Straf og blev Hamborg forviist i 20 Aar. Han drog da hen og satte sig ned at drive Kiøbmandskab i Aalborg i Jylland, og overtalte derefter sin Broder Edvard, som var min Oldefader¹⁾, at komme til ham og at sætte sig ned i Viborg i Jylland, for at drive Handelskab. Og der giftede han sig med Clara Elisabeth Skyt, som var Doktor Christian Skyts Datter i Aalborg (hvilken Doktor siden blev afhentet til Kiøbenhavn og blev Kongens Liv-Doktor). Hendes Portræt staaer i stor Form aftegnet i Lysabbel Kirke. Hun havde med min Oldefader 11 Born, af hvilke min Fader var den yngste og født 1667. Samme min Oldemoders Sødskende bleve for deres Faders, som Kongelig Liv-Doktors, Skyld forfremmede. Hun havde en Søster, gift med Herr Hans Friis, Præst i Vilslev i Ribe Stift, hvilken igien havde en Søn, Herr Bagge Friis, som blev Præst i Ulkebølle her paa Als 1713 næst efter sal. Herr Lange, men levede her ikkun eet Aar. Nok havde min Fader en Moster, gift med Apotheker Grubbe paa det store Apothek i Aalborg, nok en Morbroder, Præst i Carby paa Mors i Jylland, nok en Morbroder Christian, som var den ældste, hvilken Kongen gav en Herregaard paa Mors, som hedder Glomstrup.

»Min Fader var ikkun 2 eller 3 Aar gammel, da hans Fader døde, og det særdeles af Græmmelse, da først de Keiserlige Soldater plyndrede fra dem, hvad de havde, og da de efter nogle Aar kom lidet paa Fode igien, gik deres store Hus og Gaard bort i den store Ildebrand med samt den største Del af Byen. Herpaa overlod min Oldemoder min Fader til videre Opdragelse hos hendes Broder Christian Skyt paa Glomstrup, tog een Søn, Christian, med sig, og søgte hendes gamle Patroner og hendes Faders Venner i Kiøbenhavn og opholdt sig der, til Leilighed vilde falde og ernærede sig med at destillere rare Aqvaviter. Siden kom Krigsflaaden ind, og da Skibspræsterne skulde promoveres, blev hun bekiendt

---

¹⁾ Oldefader er hvad vi kalde Bedstefader.

med en Skibspræst, Herr Jens Petersen Roeskilde, hvilken blev kaldet til at være residerende Capellan i Lysabbel, som ogsaa i Kirken hos hende staaer aftegnet. De kom tilsammen 1676, og levede i Capellaniet i 5 Aar. Da nu Sognepræsten døde, blev Herr Jens Roeskilde Sognepræst og levede med sin Oldemoder i Præstegaarden i 7 Aar. Da han saa døde, reiste hun strax til Kiøbenhavn samme Dag og optøvede ikke hans Begravelse, paa det Ingen skulde komme hende i Forveien til videre Forfremmelse, hvor hun strax blev bekjendt med Studiosus Lauritz Krag, som var Herr Johannes Krags Søn fra Hørup. Han fik strax Præstekaldet og levede siden med hende i Præstegaarden i 12 Aar uden Børn. Efter hans Død prøvede hun ikke mere derpaa, men sad Enke i Capellaniet i 16 Aar, og døde, da hun var henimod de firesindstyve.

Edvard Schultz den Ældre overlod sin Søn og Eftermand Degnekaldet 1734, efterat denne allerede 5 Aar forud havde overtaget Bestyrelsen af Skolen, og hans Embedstid var altsaa 37 Aar. Han døde d. 28 Septbr. 1748 i en Alder af 81 Aar. Han var to Gange gift. Af de i første Ægteskab avlede Børn levede ikkun 2 til de bleve gifte, nemlig

1. Magdalene Schultz, gift i Itzeho.
2. Margarethe Katharine Schultz, gift i Slesvig.

Hans anden Hustru Anna Marie Schultz døde d. 27 Febr. 1756, i en Alder af 73, efterat have været Enke i 7 $\frac{1}{2}$ Aar. Dette Ægteskab velsignedes med 6 Børn, nemlig

1. en Søn, som døde 3 Aar gammel.
2. Hans Schultz, død som Student i Altona d. 26 Marts 1748 i sit 26de Aar.
3. Edvard Schultz, som succederede Faderen.
4. Katharine Schultz, gift med Smeden Jørgen Bladt i Havnbiørg.
5. Anna Marie Schultz, gift med Jens Møller i Sarup, død 1750, i en Alder af 36 Aar.
6. Dorothea Sofie, gift med Peder Thomsen i Igen, død d. 28 Decbr. 1772.

7. *Edvard Edwardsen Schultz* den Yngre. Han var en Søn af Edvard Schultz den Ældre og Hustru Anna Marie Schultz og født i Lysabbel Degnegaard d. 8 Marts 1711. I sit 18de Aar overdrog Faderen ham Bestyrelsen af Skolen, og 5 Aar derefter, 1734 ved Pintsedags Tid, blev han udnævnt til Degn. I en Række af 50 Aar forestod han begge ham betroede Embeder med megen Flid og Troskab, og erhvervede sig derved almindelig Agtelse,

skjøndt han ved sin stundom bidende Kritik over Alt, hvad der syntes ham usømmeligt eller latterligt, gjorde sig mindre yndet, ja endog frygtet af Mange. Hans d. 30 Okt. 1743 fuldbyrdede Ægteskab med Anna født Hansen, en Sønderborgerinde, som i sit 57de Aar døde d. 20 Novbr. 1778, var uden Børn. I de 10^{1/2} Aar han var Enkemand, lod han sit Husvæsen bestyre af Kathrine Markfoged fra Mummark, hvem han testamenterede 400^r Ct. under den Betingelse, at hun ikke maatte gifte sig, saalænge han levede. Efterat have holdt Skole i 53 Aar antog han 1782 Skoleholderen i Skovby, Johan Johansen, til Substitut, og fungerede fra nu af allene som Degn indtil sin Død, som indtraf paa hans Fødselsdag, d. 8 Marts 1789 i hans Alders 78de og hans Embeds 55de Aar. Præsten With giver ham i Ministerialbogen det Vidnesbyrd, »at han var en brav og retskaffen Mand, som med priselig Troskab forestod sit Embede, og isærdeleshed var en overmaade god Skolelærer«.

Om sig selv skriver han saaledes i sin Dagbog: »Gud være lovet for den Tid, jeg har levet i Verden, og for mit ærlige Brød. Gierrighed har ikke bragt mig til at gjøre Uret eller Gnieri; Vellyst har ikke faaet mig til Overdaadighed, og Ærgierrighed har ikke trængt til, at nogen slags Stads skulde gjøre mig fornem«. Følgende gav han sin Arvinger at betænke:

»Jeg Tiden ei unyttig drev,

Men pasde fittig paa:

Jeg sang, arbeided, regned, skrev,

Som hver mig maa tilstaae.

Nu kan I kives, som I vil,

Thi jeg det ikke seer.

Maaskee I komme og dertil,

For jeg ei samled meer.

Dog beder jeg, at Ingen vil

Urigtig snappe fra:

Thi jeg kom ærligen dertil:

Gjør I og ligesaa«.

Over den navnkundige Gnier, Lamme Lave, gjorde han følgende Gravskrift:

»Jeg leved her i ussel Stand og daglig plaged mig,

I Hunger, Kuld, paa Sø og Land; det har jeg gjort for Dig,

Som arve kan. Kom det ihu! Hvo var vel Lave liig?

Der tog saa knap en Smule Brød,

Ja aad vel Aske i sin Grød,

Fordi at døe saa rig«.

Af hans Poesier anfører jeg endnu »Aftægtsmandens Frimodighed«:

»Nu tusker jeg ikke med Konger og Fyrster,

Thi deres Besværlighed ei mig forlyster,

Nu kan jeg med Rolighed sove og gaae,

Mig Ingen skal slide og skiælde og slaee.

Jeg og er fornøiet med Klæder og Hus,

Og kan med Courasie drikke en Rus«.

Edvard Schultz jun. havde samlet sig en Formue af 6000 r , af hvilke han, foruden den Sum, han bestemte sin Husholderske, skienkede Enhver, han havde holdt over Daaben, 50 r , og desuden bortgav ikke ubetydelige Summer. Til Kirken forærede han en Sølvvæske, for at bruges ved Kommunionen til Oblater. Da Præsten With opmuntrede ham til at lade sit Navn anbringe paa samme, svarede han: »Skam faae den, der gjør; jeg gav den ikke til Pral«.

Medens han saaledes paa en værdig Maade anvendte en betydelig Del af sin Formue, kan det derimod ikke billiges, at han ganske forsømte Degnegaardens Reparation, og efterlod denne til dels i faldefærdig Tilstand, ligesom det ogsaa med Hensyn til hans Eftermænd var uforsvarligt, at han, blot af Lune, forsmaaede 4 Skiepper Land, som de Skovby Boelsmænd¹⁾ ved Separationen udlagde til Degnegaarden, og hvilke, skjønt de ligge tæt ved Degnegaardens øvrige Grund, saaledes gik tabt for stedse.

8. *Johan Johansen* er født i Skovby 1738 og døbt Dom. 5 Trin. Hans Forældre vare Indsiddere og Dagleier Johan Johansen og Hustru Karen Johansen. I sin Ungdom lærte han at spille Violin og musicerede ved Bryllupper og Dandsegilder, forsaavidt hans Forretninger som Tienestekarll tillode ham saadant. Da han derhos benyttede Ledigheden til at udvide sine Kundskaber, saa antoges han til Skolelærer i Skovby. Dog var dette Embede saa usselt, at Ønsket om Forflyttelse saare naturlig maatte opstaae hos ham. Paa Grund heraf formaaede hans Svigerfader, Forpagter Jørgen Andersen paa Kekenisgaard, en gammel Taffeldækker paa Augustenborg, som havde Expektance paa Lysabbel Degnekald, ved en Sum af 100 r til at renoncere paa sin Ret; og nu faldt det ikke Jørgen Andersen vanskeligt, hos Hertugen, hvis Gunst han nød, at udvirke hin Expektance tilstaaet hans Sviger søn. Da nu Degnen Edv. Schultz, der allerede var bedaget, fandt Skoleforretningerne for byrdefulde, saa antog han 1782 Johansen som Substitut, og denne opførte sig nu der, hvor Degnens Bakhus²⁾ siden byggedes,

---

1) Bolsmand bruges i det slesvigske i samme Betydning som Gaardmand, medens Ordet Bolsmand ellers i Danmark betegner Besidderen af en mindre Jordejendom (en Gaardparcel), der kan drives med 1 eller 2 Heste. (Jvfr. Hagerup, Om det danske Sprog i Angel, S. 7—8).

2) I det slesvigske er det almindeligt, at Bagerovnen og Bryggers findes i en særligt fra de andre Bygninger afsondret Hus, der kaldes Bakhus $\circ$: Bagehus.

et smukt Vaaningshus paa 6 Fag. 1789 blev Johansen, ved E. Schultzes Død, Degn, til hvilket Embede han ved sin gode Stemme fortrinlig kvalificerede sig. Som Skolelærer kunde han ingenlunde maale sig med sin Formand, baade fordi han stod tilbage for ham i Kundskaber, og fordi den høist uanstændige Maade, hvorpaa han spøgede med flere af de Pigebørn, der besøgte hans Skole, just ikke var skikket til at skaffe ham Respekt, hvilken desuden leed et betydeligt Skaar derved, at han næsten tilbragte hver Aften i den i Nærheden af Degnegaarden værende Kro Lusborg eller Lysborg. Han døde den 16 Mai 1802 i en Alder af 64 Aar, efterat have forestaaet Degneembedet i 13, og Hovedskolen i næsten 20 Aar.

I Johansens Embedstid blev i et Hiørne af Degnegaardens Have 1793 bygget en grundmuret Skole. Tilforn undervistes Skoleungdommen i selve Degneboligen.

Johan Johansen var 2 Gange gift. Hans første Hustru var Anna Margrethe Andersen, Datter af Forpagter Jørgen Andersen paa Kekenisgaard, hvem han mod Forældrenes Villie ægtede d. 30 Decbr. 1773. Hun døde nogle Dage før Jul 1783, 31 Aar gammel. Med hende avlede han 6 Børn¹⁾. Efterat have været Enkemand i 6 Aar ægtede han d. 7 August 1789 sin Formands Husholderske, Katharine Markfoged af Mummark. Dette Ægteskab var uden Børn. Hun overlevede ham og døde i en Alder af 71 $\frac{1}{2}$ Aar d. 27 Jan. 1815.

9. *Lorenz Lorenzen*, Søn af Kaadner Lorenz Lorenzen og Hustru Anna Magdalene født Post i Laigaardsskov ved Gravensten, er født d. 20 Sept. 1773. I en Alder af 19 Aar optoges han som Seminarist paa Skolelærerseminariet i Kiel, hvor han tilbragte 2 Aar. Efter udholdt Dimissionsexamen d. 14 Apr. 1794 erholdt han s. D. sit Testimonium, hvori det blandt andet hedder som følger:

»Er hat während dieser Zeit den ihm ertheilten Unterricht, so weit als seine nicht große Geistesgaben und seine anfängliche Unkunde der deutschen Sprache, es verstatteten, mit einem ungemein rühmlichen und regelmässigen Fleiß zu nutzen gesucht, und sich mit großer Redlichkeit bestrebt, das Seine aus allen Kräften zu thun. Die zweijährige Beobachtung seiner Lehrer und die heutige Prüfung berechtigen uns zu dem Urtheil, daß er im Schreiben und Rechnen geschickt, in Ansehung aller übrigen Kenntnisse und Fertigkeiten aber zu einer Schulmeisterbedienung tüchtig

¹⁾ Børnenes Navne forbigaas her, da de gik over i Bondestanden.

ist, und daß ihm demnach in jener Hinsicht der dritte, in dieser der vierte Charakter beigelegt, und zwar jeder derselben mit völliger Ueberzeugung und in einem überwiegenden Maaß beigelegt werden kann«.

Den samme redelige Flid, som han paa Seminariet viste, udmærkede hele hans Liv, og derved erhvervede han sig en Rigdom af Kundskaber, ei blot i de Videnskaber, der henhørte til hans Fag, men ogsaa i Filosofi og Lovkyndighed. Strax efter sin Hiemkomst fra Seminariet blev han Medhielper hos Degnen i sit Fødesogn Atzbül, og da denne 2 Aar derefter døde, udnævntes han til hans Eftermand. I Atzbül tilbragte han som Degn og Skolelærer 6 Aar, tilfreds med sit Embede og sammes Indkomster, men hoi-ligen misfornøiet med Enkelte af Skoleinteressenterne, blandt hvilke En, hvis Son han havde givet en fortient Revselse, var forvorpen nok til, i selve Skolen at overfalde Lorenzen med Skiældsord og Slag. Sognepræsten Meyer, som forgieves søgte at skaffe ham al den Fyldstgiorelse, en saa skammelig Fornærmelse syntes at fordre, besluttede at gjøre Alt, hvad der stod i hans Magt, for at bevirke hans brave Degns Forflyttelse til et andet Embede. Da han derfor erfarede den i Lysabbel indtrufne Vakance, yttrede han strax i et Brev til Hertugen det Ønske, at dette Kald maatte forundes Lorenzen, og allerede Dagen derpaa kunde han overraske denne, der Intet anede derom, med Efterretningen om hans Udnævnelse til Degn og Skolelærer i Lysabbel.

Sit Embede her forestod han med utrættelig Flid og Troskab. Vel var han ingen Sanger, men han forstod dog ret godt at lede Sangen i Kirken. Derimod besad han som Skolelærer en ualmin-delig Gave til at bibringe Ungdommen leilighedsviis mangfoldige af de nyttige Kundskaber, af hvilke han selv var i Besiddelse, og var derhos en ypperlig Kateket. Ikkun en eneste af de Egenskaber, der kunne fordres af en duelig Skolelærer, fattedes ham; han formaade nemlig ikke i sin Skole at haandhæve den udvortes Tugt. Udentviwl var det hans naturlige Hidsighed og hans Frygt for, ved Anvendelse af legemlige Straffe i Skolen at udsætte sig for en Behandling, liig den, der i Atzbül forbittrede hans Liv, som var Aarsag i, at han ganske indskrænkede sig til Formaninger og Advarsler, og at han, naar disse Intet frugtede, græmmede sig i Stilheden. og ikkun ved vidtloftige Klagemaal i Skolejournalen søgte at give sin Harme Luft. Imidlertid undsaae han sig ved at tilstaae sin Svaghed, og foregav stedse som Grund, hvorfor han ikke ved

følelige Argumenter lærte sine Disciple Opmærksomhed og Orden, at han ikke kiendte nogen Lov, som berettigede Skolelæreren til at bruge Stokken.

De Ubehageligheder, der næsten daglig mødte ham i Skolen, bidroge til at nedbryde hans Helbred. Af og til indfandt sig Brystsvaghed, som i kortere eller længere Tid gjorde ham uduelig til at forestaae sit Embede. Et helt Aar, 1824—5, maatte han holde en Substitut, og han var da uheldig nok til at træffe paa en halvforrykt Seminarist Kristen Thomsen — vulgo Kristen Eva — fra Atzerballig, hvis Pedanterier hos Andre opvakte Latter, men hos Lorenzen Ærgrelse, saa at han var glad ved at kunde give denne Nar Afsked og atter selv overtage sit Embedes Forretninger. I Foraaret 1827 angrebes han af Brystvattersot, som efter et langt og smerteligt Sygeleie endte hans Liv d. 8 Junii, da han, 54 Aar gammel, bortkaldtes fra dette Embede, han i 25 Aar havde forestaaet.

Som Menneske var han saare agtværdig, og hans Vandel var i enhver Henseende kristelig. Vel gaves der dem, der ansaae ham for gierrig, men denne Beskyldning, for hvilken hans uegennyttige Redebonhed til at tiene Enhver noksom frikiender ham, havde sin Grund dels i hans Ulyst til selskabelig Omgang, dels i hans strænge Sparsomhed og Tarvelighed, hvorved det blev muligt for ham, at samle sig en Formue af 2000 r Courant.

Han var 2 Gange gift, førstegang med Marie Jessen af Warnitz, født d. 20 Aug. 1773 og opdragen hos hans Formand i Atzbül. Med hende levede han i Ægteskab i 11 Aar, fra d. 23 Oktbr. 1796 til d. 8 Mai 1807, da hun i en Alder af 34 Aar pludselig bortreves efter faa Dages Sygdom. Allerede d. 3 Julii 1807 indgik Lorenzen nyt Ægteskab med Pigen Kirstine Margrethe Jørgensen, Datter af Synsmand¹⁾ Andreas Jørgensen i Mummark, i hvem han fik en saare husholderisk og vindskibelig Hustru. I første Ægteskab havde han 4 levende Børn og i andet 3²⁾.

10. *Jørgen Kristian Rudolphsen* har selv optegnet sit Levnetsløb med følgende Ord: »Jeg er født i Tanslet-Holballe d. 28 Novbr. 1806. Mine Forældre vare Inderste og Dreier Kristian Rudolphsen og Hustru Katharine Mosemand. Alt i min første Ungdom røbede jeg Lyst og Evne til Læsning og boglige Kundskabers Erhvervelse; men ei vare mine Forældres Formuesomstæn-

¹⁾ En kommunal Bestillingsmand, en Art Foged.

²⁾ Da Børnene gik over i Bonde- eller Haadværkerstanden, forbigaas de her.

digheder af den Beskaffenhed, at de, uden formeget at forurette mine Sødskende, kunde anvende Betydeligt paa min Uddannelse. Uden derfor egentlig at have synderlig Lyst til Skolevæsenet, besluttede jeg at blive Seminarist. Efterat jeg i 2 Aar havde modtaget privat Undervisning af Degnen Esbensen i Tanslet, for at erhverve mig fornødne og gavnlige Forkundskaber, optoges jeg d. 1 Mai 1823 som Seminarist paa Seminariet Bernstorffsminde — Trolleborg Seminarium — i Fyen. Den slette Kost i Forening med Hiemvee forvoldte, at jeg snart tabte mine Kræfter, hentæredes og blev brystsvag. Dette Onde forsvandt efterhaanden mere og mere, men efterlod dog vist Spiren til min paafølgende Brystsyge. I Høsten samme Aar reiste jeg hiem i Ferien for om muligt at vorde ret restitueret; men her ramte mig den haarde Skiebne at min Fader pludselig rørtes af et Slag, der strax gjorde Ende paa hans Liv. Dette Dødsfald havde for mig mange betydelige Følger, dog, Gud være lovet! han udleder ogsaa Godt af det Onde. — —

»1826 d. 18 og 19 Septbr. tog jeg min Dimissionsexamen med Karakteren meget duelig for Kundskab og udmærket god for Opførsel, og reiste nu til Als, uden at have Forvisning om nogen Kondition; thi i Danmark, hvor flere saadanne tilbødes mig, ønskede jeg ikke at blive, naar det blot var mig muligt at bide mig fast i det Slesvigske. I Efteraaret 1826 og Vinteren 1827 laae jeg hos min Broder, Bolsmand Kr. Rudolphsen i Tanslet, paa Luur, om jeg ikke kunde opsnappe en Kondition eller vel endog et Embede; men alle mine Bestræbelser syntes frugtesløse, og da jeg derpaa i det danske forespurgte mig om Konditioner, fik jeg ikkuns maadelige Efterretninger. Nu, vistnok for sildig, blev jeg min Forvovenhed og Uforsigtighed vaer, idet jeg, som et ungt Menneske, uden videre anbefaling, end mit Testimonium, uden særdeles Venner og Velyndere, havde bortkastet den mig tilbudte Virkekreds, hvilken jeg nu forgieves med Længsel søgtes.

»Naar Nøden er stor, er tidt Hielpen nær; dette erfarede ogsaa jeg. Degnen Lorenzen i Lysabbel faldt i Foraaret 1827 i sin sidste Sygdom, og antog mig til sin Medhielper faa Dage før sin Død, som indtraf d. 8 Junii. Jeg vedblev nu for den billige Betaling 24 β Ct. om Ugen at forestaae Kirke og Skole, da en af Enken indgaven Ansøgning om at nyde Embedets Indkomster, mod at lade samme bestyre ved mig, indtil Paaske 1828, naadigst bevilgedes under visse hoist billige Betingelser.

»Længe fordristede jeg mig ikke til, formedelst min Ungdom, at søge Embedet, hvilket jeg troede det umuligt at naae, da en hel Skare solliciterede derom. Ædle Mennesker opmuntrede mig endelig til at søge, ædle Mennesker af Indflydelse understøttede mit Foretagende, og Menigheden indgav en Ansøgning til Bedste for mig. Den 11 Febr. 1828 underrettedes jeg om, at Hertugen naadigst havde skænket mig Kaldet. Den 26 Marts erholdt jeg mit Kaldsbrev, ifølge hvilket jeg var indsat i alle min Formands Rettigheder, paa nogle faa ubetydelige Gienstande nær. Biskoppen nægtede mig Kollats, efterdi han og det danske Kancelli fordrede, at Degnekaldets Indkomster skulde deles med Skolelæreren i Skovby. Sagen stod hen til d. 10 Januar 1831, da ved en Overenskomst imellem Hertugen og Kancelliet blev afgjort, at der aarlig skal gaae 10 r Courant fra Degnekaldet til Skolen i Skovby, hvilken Sum Hertugen i min Embedstid vil betale«.

»Som en Følge af forhen havt Brystsvaghed, af en svækkelig Legemsbygning, af en for voldsom Anstrængelse af Brystet, af heftig Hang til visse Lidenskaber og deres altfor stærke Herredømme over min Fornuft, der ledede til Handlinger, som selv for Sundheden vare yderst farlige: Alt, det Ene med det Andet, forvoldte, at jeg i Juni Maaned 1830 blev pludselig hiemsøgt af en Blodstyrtning, der aldeles svækkede mit Bryst, og truede mig med Tæring. Hurtig søgte jeg Lægens Hielp, og blev om kort Tid igien saa stærk, at jeg selv kunde synge i Kirken; dog ikke mere saaledes som tilforn. I Januar 1831 blev jeg heftig forkiolet, fik megen Hoste, og maatte atter spytte Blod. Jeg er siden den Tid ganske svag. Ikke uden Frygt for at have en Tæring, henlever jeg nu mellem Frygt og Haab. Gud lede Alt for mig til det Bedste, hvad enten jeg saa lever eller døer!«

Saavidt sal. Rudolphsens Autobiografi. Den 1 April 1828 ægtede han sin Formands ældste Datter, Nikolette Anne Elise Lorenzen, født d. 13 Marts 1803. Han gjorde dette Skridt ingenlunde af Tilbøielighed, da hun med al sin Hiertensgodhed dog i Dannelse stod alt for dybt under ham, men allene fordi han bemærkede, at han ved den Opmærksomhed, han uden videre Hensigt havde viist hende, hos hende havde opvakt et Haab, som hans Samvittighed ikke tillod ham at skuffe. En naturlig Følge heraf var, at han ganske savnede den huslige Lyksalighed, uden hvilken Mennesket umulig kan føle sig tilfreds med sin Stilling i Livet. Han blev Fader til 2 Born, nemlig:

1. Katharine Marie Rudolphsen, født d. 3 Junii 1829.
2. Kristian Rudolphsen, født 30 Okt. 1830. Død af Tæring d. 30 Julii 1831.

Med en lys Forstand og temmelig megen Vittighed forenede Rudolphsen Duelighed og Flid i sit Fag, og skiøndt han ved sin Ansættelse hverken havde Øvelse i at undervise eller en god Stemme, saa forestod han dog begge de ham betroede Embeder saaledes, at jeg aldrig nogensinde havde Aarsag til at fortryde, at have anbefalet ham til samme. Han besad megen naturlig Veltalenhed og erhvervede sig ved at udtale Lig¹⁾ fortient Berømmelse. Men just disse Taler, hvorved han anstrængte sig over sine Kræfter og ofte paadrog sig Forkiølelse, bidroge til at nedbryde hans svage Helbred, som end mere svækkedes ved den Mangel af Maadehold, hvilken han, uden dog at kunne kaldes en Dranker, ved enkelte Leiligheder viste i Henseende til Nydelsen af stærke Drikke. Saare vel forstod han at omgaaes saavel Gamle som Unge, af hvilke han baade var agtet og elsket, og derfor beklagede hele Menigheden hans Bortgang, da han d. 29 Septbr. 1831, i sit Alders 26de og sit Embedes halvfjerde Aar endte sin jordiske Vandring.

Indtil Paaske 1832 beholdt hans Enke Indkomsterne af Embedet, som imidlertid bestyredes af Seminaristen Jens Peter Kloster, Søn af den navnkundige Degn Andreas Kloster i Sommersted, født i Haystrup i Øesby Sogn den 4 Februar 1809 og dimitteret fra Vesterborg med bedste Karakter. I Henseende til Hoved og Kundskaber stod han langt tilbage for sin Formand, men var en udmærket Sanger, og gjorde sig fortient af Sangen i Lysabbel Kirke ved at danne endel af sine Disciple til Chordrenge.

11. *Jakob Becker.* Hans Levnetsløb indtil hans Udnævnelse til Degn og Skolelærer i Lysabbel fortæller jeg helst med hans egne Ord, der lyde saaledes:

»Den 30 Decbr. 1805 er jeg født i Atzerballigskov. Mine Forældre vare Ernst Jakobsen Becker fra Atzerballig og Anna Marie født Petersen fra Atzerballigskov. De tre første Aar af mit Liv henlevede jeg under en kierlig Moders Opsyn og Pleie, i hvilken Tid min Fader opholdt sig paa det trolleborgske Seminarium. Denne Periode af mit Liv er for største Delen gaaet i Forglemmelse, men en saare sørgelig Tildragelse, som mødte mig kort

¹⁾ I det slesvigske er det mange Steder Skik, at Degnen holder Tale over de afdøde i Huset (»udtaler Lig«), medens Præsten taler i Kirken.

derpaa, staaer endnu levende for min Indbildningskraft. I mit fjerde Aar blev det nemlig min sørgelige Lod at miste min Moder, da hun, tre Dage efterat have født min Broder Peter til Verden, døde af et Slagtilfælde d. 13 Febr. 1809. Saare tung var denne Skiebne især for min Fader, der endnu opholdt sig paa Seminariet og hiemme havde to ganske smaa moderløse Børn. Dog Herren tager sig af de Forladte, og heller ikke vi bleve uden Hielp. Min Farbroder, en Bonde i Atzerballig, paatog sig min Opdrætning og Pleie til min Faders Hiemkomst, og min Moders Søster, en Kaadners Kone i Atzerballigskov, der omtrent paa samme Tid var nedkommen med en Søn, antog sig min Broder i Moders Sted. Efter et Tidsrum af omtrent et Aar blev min Fader kaldet til Skolelærer i Atzerballig. Han giftede sig nu anden Gang med min nuværende Stedmoder, Kathrine født Hansen, og jeg saavelsom min Broder kom til vore Forældre i April 1810.

»Nu begyndte for mig den lykkeligste Periode af mit Liv. I Forening med mine Jævnaldrende nød jeg Barndommens sødeste Glæder, og da det altid var min Faders kiereste Beskæftigelse at undervise mig, saa gjorde jeg snart saa gode Fremskridt i Skolen, at jeg i mit 11te Aar var en af hans bedste Elever. Men paa denne Tid indtraf der en Omstændighed, som gjorde et stort Skaar i vor fælles Lykke; begge mine Forældre bleve nemlig syge. Min Stedmoder, der nedkom med en Datter, Anna Marie, d. 17 Apr. 1816, blev sengeliggende hele Foraaret; dog havde vi den Glæde, den paafølgende Sommer at se hende helbredet. Men min Faders Sundhed, som han formodentlig havde undergravet ved forneget Arbeide, var borte. Vinteren nærmede sig, men Fader blev bestandig svagere, Skolen maatte opsættes, og vi saavelsom han selv troede, at see Døden nærme sig med stærke Skridt. Nu aabnede sig de mørkeste Udsigter for os. Døde min Fader, hvo skulde da ernære en sørgende Enke og 3 smaa Børn? Kummer og Sorg nedboiede min Moder, saa hun nær havde bukket under for sine Lidelser. Dog dennegang var det ikke Herrens Villie at kalde ham herfra; thi det følgende Aar 1818 begyndte han at samle nye Kræfter, endskiøndt han dog endnu var meget svag. Den bedste Tid for mig til hiemme at indsamle Kundskaber, var nu forbi, da min Fader i sin Sygdom for en stor Del havde tabt Lyst og Kræfter til, udenfor Skoletiden at beskæftige sig med mig. Hans økonomiske Forfatning var og saa slet, at det faldt ham meget tungt at ernære sin Familie. Jeg maatte derfor de 3 følgende Sommere

tiene hos Bønderne, hvor mit Arbeide var at vogte Creature, kiøre Plov osv. Dog ogsaa i denne Stilling fandt jeg mig lykkelig, og om end ikke mine Aandskræfter udvikledes meget, saa vandt jeg dog paa den anden Side Legems Kræfter. Vinteren 1821 gik jeg til Konfirmation hos Pastor Svensen i Atzerballig, og da jeg allerede havde bestemt mig for Skolefaget, saa besøgte jeg den følgende Sommer Skolen paa Augustenborg, for at øve mig i det tyske Sprog. 1822 i April reiste jeg til Flensborg, da en derværende Skolelærer Thomsen, en Ven af min Fader, tilbød sig at forberede mig til Seminariet. Her forblev jeg 1 Aar, nød Undervisning i alle Skolevidenskaber med den ældste Klasse, og forsøgte selv at fungere som Lærer i Elementarklassen. Her er det egentlig, hvor jeg først fattede Kierlighed til Skolefaget, idet jeg dagligen omgikkes med en Mand, der besad udmærkede Kundskaber og en sielden Iver for sit Fag. Men erhvervede jeg mig end mange Kundskaber og Færdigheder, saa svækkedes derimod mit Legem ved det overdrevne Arbeide og den slette Behandling. I fysisk Henseende var det derfor vist gavnligt for mig, at jeg det følgende Aar kom hjem, skiondt det var mod mit Ønske. Min Hensigt var nu at betræde det lollandske Seminarium, hvor jeg strax blev antaget til 1ste Oktbr. 1823. Men da min Fader ikke var istand til at bestride de dermed forbundne Omkostninger, maatte jeg opholde mig 1^{1/2} Aar hos mine Forældre, indtil der af Hertugen paa Augustenborg naadigst blev bevilget mig en Understøttelse af 100 Ct $\frac{1}{2}$ aarlig i 2 Aar. Den Tid, som nu forløb, inden jeg kunde besøge Seminariet, anvendte jeg dels til at hielpe min Fader i Skolen, dels til at nyde Undervisning tilligemed Pastor Paer[c]høys Børn i det franske Sprog og dels til at beskieftige mig med Markarbeides.

»Den 1ste Oktbr 1824 betraadte jeg det Vesterborgske Seminarium. Da min Fader under mit derværende Ophold ikke kunde understøtte mig meget, saa maatte jeg for det meste leve af mit Stipendium og derfor indskrænke mine Fornødenheder. Jeg havde et maadeligt Logi og slet Kost for 40 Rblr aarlig; men da Folkene vare godmodige og gjorde mig enhver Tieneste, de kunde saa fandt jeg mig snart tilfreds med min Stilling. Paa Seminariet levede jeg 2 lykkelige Aaar. De Arbeider, som opgaves, forrettede jeg til mine Læreres Tilfredshed, og i Selskab med mine Medseminarister, der næsten alle vare mine Venner, nød jeg mange Glæder. Den 1ste og 2^{den} Aug. 1826 blev jeg examineret af Seminariets

Direktion og erholdt Karakteren udmærket duelig for Kundskaber og sædelig for Opførsel.

»Kort derpaa blev jeg konstitueret som 2den Lærer ved Børgerskolen i Saxkiøbing, hvor jeg forblev til 1ste Mai 1827. Min Skole var omtrent paa 120 Børn, blandt hvilke jeg skulde indføre den indbyrdes Undervisning. Dette skaffede mig meget Arbeide, men lykkedes efter Ønske. Første Lærer ved Skolen, sal. Moritzen, gjorde Alt, for at fremme mit Vel og lette mit Arbeide, og jeg har denne brave Mand at takke for mange gode Vink, saavel som for mangen glad Time, vi levede i Selskab med hinanden. I Foraaet 1827 kom jeg hjem til min Fader, som Medhiælper i hans Sygdom, og forestod Skolen og Kirken i Atzerballig i en Tid af et Aar. Den 8 Junii 1828 antoges jeg som 2den Lærer ved Skolen paa Augustenborg, hvor jeg nu i 4 Aar har forestaaet Elementarklassen. Min Løn er 50 Ctr og fri Station. I Begyndelsen havde den fremmede Levemaade skadelig Indflydelse paa mit Helbred, og jeg begynte at frygte for Brystsyge. Indbildningen gjorde det Onde værre; jeg maatte søge Lægen, og troede mig snart moden til Graven. Dog snart mærkede jeg en glædelig Forandring; om faa Maaneder var jeg ganske restitueret, og har siden intet Spor mærket af denne Svaghed. Forresten kan jeg vel regne de her tilbragte Aar blandt de lykkelige i mit Liv. Arbeidet overstiger ikke mine Kræfter, og mange Fritimer har jeg kunnet anvende til at lægge mig efter det tydske Sprog, Musik og Tegning. Jeg nyder her alle de Bekvemmeligheder i Huset, som jeg ønsker, og den første Lærer, Hansen, med hvem jeg dagligen omgaaes, er en Mand, der bestandig har viist sig som en redelig og trofast Ven.

»Dog det naturlige Ønske, engang selv at komme i Besiddelse af en egen Virkekreds, blev ogsaa levende hos mig. Jeg ansøgte derfor Hertugen om det vakante Degne- og Skolelærerkald i Lysabbel, og var saa lykkelig, ved ædle og brave Mænds Medvirking, at udnævnes til Degn og Skolelærer i Lysabbel d. 20 Febr. 1832, saaledes at jeg først til Paaske d. A. skal begynde min nye Virkekreds.

»Ei uden Frygt gaaer jeg Fremtiden imøde, da jeg føler Vigtigheden af mit Kald og min egen Svaghed; dog den Tro, at Forsynet leder Alt til det Bedste, naar vi selv redeligen stræbe at opfylde vore Pligter, skal give mig Kraft og Mod til at bære de kommende Dages Sorger og Besværligheder.
